

OPSTUTSEN /HUB DE FRIESE ARBEIDSMARKT VAN MORGEN

Als vervolg op het DataFryslân-/LAB 'Morgen werkt het anders', dat in september vanuit verschillende perspectieven de ontwikkelingen op de Friese (en noordelijke) arbeidsmarkt onderzocht, is in het afgelopen najaar hard gewerkt aan een /HUB over de Friese arbeidsmarkt van morgen. Het doel van dit /HUB was om op basis van data een helder model te maken waarmee de vervangingsvraag voor sectoren en beroepsgroepen in kaart gebracht kan worden.

INFORMATIE VOOR BESLUITVORMING

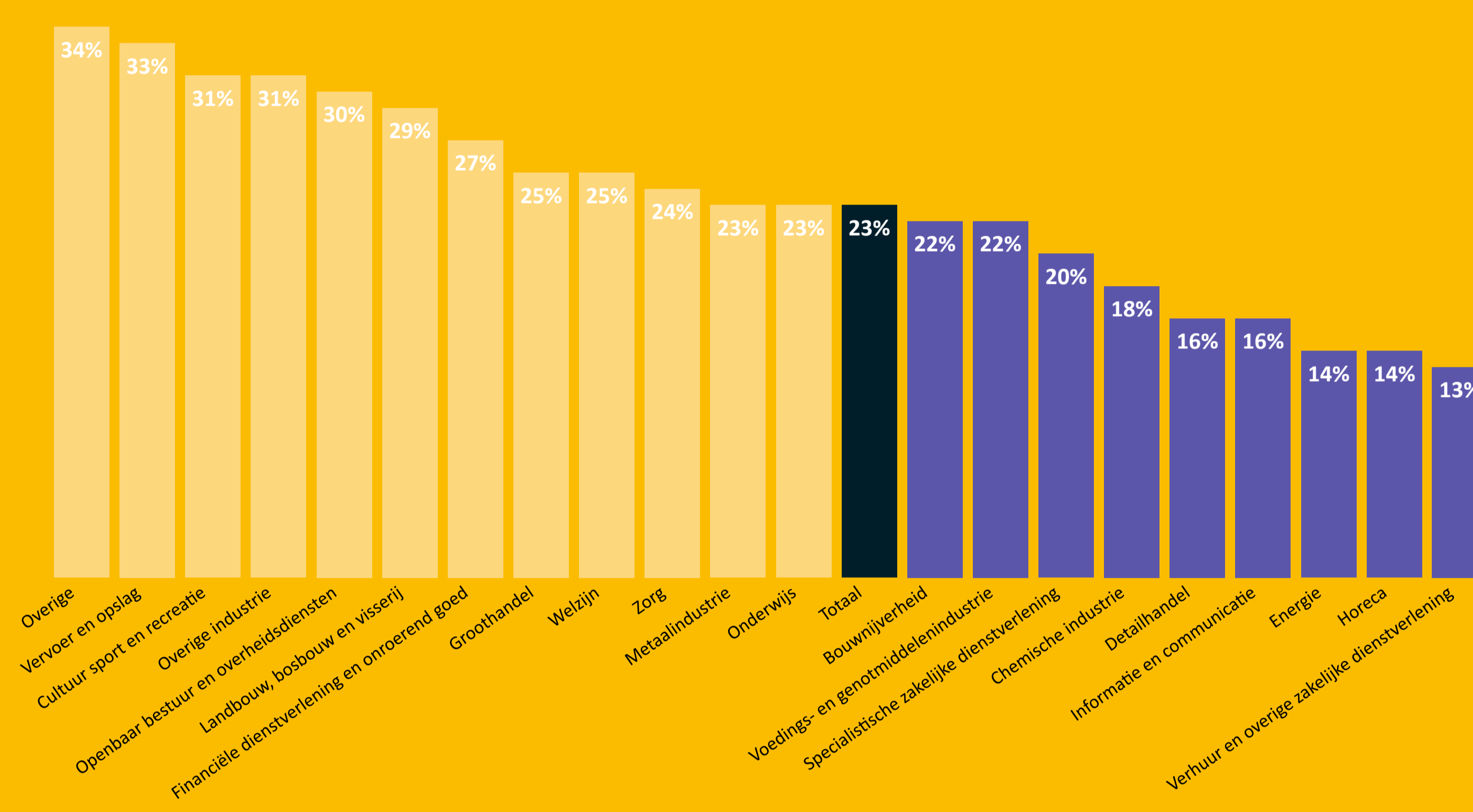
De opbrengst van het /LAB was een logische aanleiding om dieper te graven in een /HUB-project; beleidsmakers, onderwijsaanbieders en ondernemers willen op de toekomst voorbereid zijn en hebben daarom behoefte aan informatie die hen helpt om besluiten te nemen. Hoewel het om meerdere, op elkaar inspelende ontwikkelingen gaat, is een eerste vraag hoe de vervangingsvraag eruitziet: werkenden die in de komende jaren zullen stoppen moeten immers worden vervangen door andere, nieuwe mensen die het werk kunnen doen.

Zo kun je je concentreren op het aantal werkenden dat met pensioen gaat. Dat aantal is goed in kaart te brengen door naar de leeftijdsverdeling in sectoren en beroepsgroepen te kijken. In figuur 1 zien we het aandeel ouderen per sector, namelijk de

werkenden met een leeftijd tussen 55 en 74 jaar. Van deze mensen kunnen we met redelijkheid verwachten dat ze in de komende 10 jaar met pensioen gaan. Dan zien we piepjonge sectoren, met name de horeca en 'overige zakelijk dienstverlening' (waarvan de uitzendsector het grootste deel uitmaakt), maar ook meer verouderde sectoren. Sommige daarvan, zoals 'vervoer en opslag' en 'overige industrie' zijn in absolute aantallen werkenden groot in de Friese economie. Dat laatste geldt ook voor de allergrootste van de Friese arbeidsmarktsectoren: de zorg- en welzijnssector. Niet alleen de werkgelegenheid, maar ook de bijdrage aan de Friese economie (toegevoegde waarde) is hier van belang. Zorg en Overheid, Nijverheid en Bouw brengen het meeste geld in het laajje, dus vergrijzing in die sectoren is een belangrijk aandachtspunt bij het nadenken over economische beleid in Friesland.

FIGUUR 1: WERKENDEN IN DE LEEFTIJD 55 TOT 74 JAAR PER SECTOR

Percentage 55-74 jarigen per sector, Fryslân, 2019-2020

Als de leeftijdsopbouw naar sectoren ons een idee geeft van de toekomstige uitstroom aan de achterkant, geeft de onderwijsdeelname ons een beeld over de te verwachten instroom aan de voorkant.

HOE KUNNEN DATA HELPEN?

Om hiervan een beeld te krijgen, moeten we in kaart brengen om welke redenen mensen stoppen met werken en, aan de andere kant, waarom zij starten. Pensioneringen zijn daarbij zeker niet de enige factor; er stappen immers ook werkenden over naar andere sectoren, of mensen komen in een uitkeringssituatie terecht. Aan de 'instroomkant' gaat het niet alleen om jongvolwassenen die net van de opleiding komen, maar ok over zij-instromers en herintreders. Zo krijgen we een model van soorten instroom en uitstroom. Als we die stromen kunnen kwantificeren, kunnen we met de data van vandaag vooruitlopen op de situatie van morgen. Daarbij blijft het belangrijk om ons te realiseren dat modelleren altijd het versimpelen van de werkelijkheid is.

In de figuur hieronder hebben we de verschillende in- en uitstroomtypen van elkaar onderscheiden en in één figuur geplaatst voor de sector Zorg en Welzijn. In die sector is veel aandacht voor personeelstekort. Dat komt niet alleen door de coronacrisis en de ziekenhuiszorg die daaruit voortvloeit, maar ook door de vergrijzing in Friesland. Voor de zorg is dat een dubbel probleem: de 55-plussers van vandaag gaan met pensioen, terwijl de ouder

wordende bevolking in de komende jaren meer zorg nodig heeft. We onderscheiden in de grafiek verschillende soorten instroom in de sector:

- starters op de arbeidsmarkt;
- herintreders;
- zij-instromers.

Aan de uitstroomkant verdwijnen werkenden uit de sector door:

- pensionering;
- werkenden die als zelfstandigen verder gaan;
- werkenden die inactief worden;
- werkenden die overstappen naar andere sectoren;
- of mensen die in een uitkering terecht komen.

De groene lijn geeft de omvang van de sector aan. De conclusie hieruit is dat in de zorgsector op dit moment de vervangingsvraag niet het grootste probleem is, omdat de instroom de uitstroom overtreft en de sector daarom groeit. Het probleem is eerder gelegen in de uitbreidingsvraag: doordat de zorgvraag groeit, is er een hoger aantal werkenden nodig dan nu gerealiseerd wordt.

FIGUUR 2: VERSCHILLENDE VORMEN VAN IN- EN UITSTROOM UIT DE SECTOR ZORG EN WELZIJN IN FRIESLAND, 2010-2021

CONCLUSIE

We hebben de dynamiek op de Friese arbeidsmarkt in kaart gebracht door in te zoomen op de data van in- en uitstroom. Door verschillende soorten in- en uitstroom te onderscheiden en te kwantificeren, kunnen we beter inschatten in welke sectoren problemen zullen ontstaan. Deze dynamiek hebben we geïllustreerd met cijfers die gaan over de zorg- en welzijnssector. Dat is niet voor niets. Voor die sector is een mooi compleet plaatje te vormen dat gebaseerd is op het prognosemodel ZW. Voor andere sectoren is dat beeld minder eenduidig, om verschillende redenen. Voor een erkende kraptesector als de techniek bijvoorbeeld is het minder eenvoudig om de omvang van de in- en uitstroomsoorten in kaart te brengen. Dat komt onder meer doordat deze sector in verschillende segmenten is verdeeld, die op verschillende manieren omgaan met data. Zo worden er bijvoorbeeld verschillende definities gebruikt. Dat gebeurt ook in de sector Onderwijs; daar is bijvoorbeeld wel veel data voorhanden die betrekking hebben op leerkrachten, maar niet op andere beroepsgroepen binnen het onderwijs. Daardoor is het lastig om op sectorniveau een stromenschema zoals hierboven te maken. Om dat voor alle arbeidsmarktsectoren op dezelfde manier te kunnen doen zouden we in Friesland werk moeten maken van een centrale plek waar data volgens eenduidige definities is opgeslagen.